

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Затверджено
Вченою радою факультету журналістики
протокол № 2 від 26 вересня 2023 р.

Голова Вченої ради, декан (директор)

В.В. Костюк
ініціали, прізвище

ГЕНДЕРНА ТЕОРІЯ В МЕДИЙНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії
зі спеціальності 061 – Журналістика
освітньо-наукова програма Журналістика

Укладач:

Мірошниченко П. В., доцент катедри журналістики, кандидат філологічних наук, доцент

Погоджено:

Гарант освітньо-наукової програми

підпис

К. Г. Сірінюк-Долгарьова

ініціали, прізвище

Запоріжжя 2023

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, вечірня, заочна форми навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>06 Журналістика</u> (шифр і назва)	вибіркова
		Цикл професійної підготовки
Змістових модулів –4	Спеціальність 061 Журналістика (код і найменування)	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 90		2-й
		Лекції 10 год.
		Практичні 22 год.
Освітньо-наукова програма <u>Журналістика</u> (назва програми)		Самостійна робота
Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)		58 год.
		Вид підсумкового контролю: залік

На 3 кредити – 24 ауд. год; на 4 кредити – 32 ауд. год., на 6 кредитів – 48 ауд. год.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Гендерна теорія в медійних дослідженнях» є ознайомлення аспірантів і аспіранток із провідними підходами до використання положень гендерної теорії в практичній діяльності медій, у наукових дослідженнях результатів цієї діяльності, в соціальних комунікаціях як науки.

Основні завдання курсу: ознайомлення з історичними та теоретико-методологічними особливостями гендерних студій, з підходами до розуміння й інтерпретації понять «гендер» і «стать», з причинами збільшення-звуження їхнього семантичного спектра у владному дискурсі, з гендерною політикою та феміністичною політичною теорією як її основою; формування критичного підходу до дискурсивних практик соціальних інституцій у світлі гендерної теорії: конструювання гендерних ролей; гендер у мас-медійному дискурсі: експлуатація гендерних стереотипів і установок, маніпулювання образами «справжніх» чоловіків і жінок, незважання на гендерно небінарних осіб (гендерквір-осіб); до наукових досліджень мас-медійного дискурсу гендеру.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні досягти таких програмних **компетентностей і програмних результатів навчання:**

(ЗК і СК обираються викладачем самостійно (виходячи зі змісту дисципліни) з їх переліку в освітньо-науковій програмі. Результати навчання (ПРН) також беруться з відповідного переліку, але не довільно, а ті, що відповідають обраним ЗК, СК за матрицею відповідності компетентностей і ПРН (друга матриця в освітньо-науковій програмі)

Програмні компетентності	
ЗК 2	Здатність вчитися, оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх у практичних ситуаціях.

ЗК 3	Здатність до формування системного наукового світогляду та загального культурного кругозору.
ЗК 4	Здатність до критичного мислення.
ЗК 6	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу наукової інформації з різних джерел; використання інформаційно-комунікаційних технологій у дослідницькій та викладацькій діяльності.
ЗК 13	Здатність до міжособистісної взаємодії та комунікації; володіння технікою публічних виступів, риторики та аргументації.
СК 1	Здатність до засвоєння теоретико-методологічних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за спеціальністю 061 Журналістика, термінології з досліджуваного наукового напрямку.
СК 2	Здатність досліджувати медіасередовище, керуючись релевантною методологією та методами наукових медійних досліджень.
СК 3	Здатність збирати дані для медіазнавчого дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх.
СК 7	Здатність до всебічного аналізу соціокультурних процесів, до моделювання та прогнозування тенденцій розвитку медіасфери.
СК 8	Здатність критично оцінювати медіаландшафт, цифрові тенденції його розвитку, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.
Програмні результати навчання	
ПРН 1	Демонструвати системний науковий світогляд та загальний культурний кругозір; володіти техніками і технологіями критичного мислення.
ПРН 4	Застосовувати правила академічного письма для підготовки наукового звіту, презентації, статті, монографії, дисертації; розуміти особливості підготовки і подання публікацій до видань, що входять до міжнародних наукометричних баз даних
ПРН 6	Використовувати методи і способи ефективної комунікації та міжособистісної взаємодії в академічному середовищі
ПРН 7	Оволодіти сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності; здійснювати абстрактний аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей; демонструвати відданість їх розвитку у передових контекстах професійної та наукової діяльності в галузі журналістики
ПРН 8	Започаткувати, планувати, проводити та коригувати послідовний процес ґрунтового наукового дослідження в галузі журналістики, що дає можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання; відповідати за якість проведених досліджень та достовірність їх результатів
ПРН 9	Систематизувати та узагальнювати отримані наукові результати, представляти їх у вигляді: наукової доповіді (тез), статті, звіту про виконання НДР, монографії, дисертації; забезпечувати захист прав інтелектуальної власності
ПРН 10	Ініціювати, розробляти та/або реалізовувати освітні і наукові проекти у галузі журналістики на національному та міжнародному рівнях; володіти навичками роботи у колективі, забезпечувати його організацію та координацію
ПРН 11	Здійснювати пошук, оброблення та аналіз наукової інформації в галузі журналістики, її систематизацію та узагальнення; використовувати інформаційно-комунікаційні технології у дослідницькій та викладацькій діяльності

ПРН 13	Вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою (у тому числі міжнародною), суспільством у цілому; демонструвати навички публічних виступів, аргументації та риторики
ПРН 17	Забезпечувати безперервний саморозвиток та самовдосконалення протягом життя
ПРН 18	Застосовувати критичне мислення під час аналізу соціокультурних та інших трансформаційних процесів у медіасфері, її традиційному і цифровому середовищі.
ПРН 19	Ґрунтовно володіти основними концепціями, теоріями комунікацій, знаннями з історії розвитку та сучасного стану наукових знань у галузі журналістики
ПРН 20	Ґрунтовно володіти методологією, методами та термінологічним апаратом наукового дослідження у галузі журналістики

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Гендерні дослідження в соціогуманітаристиці та медіастудіях

Тема 1. Історичні й теоретико-методологічні особливості гендерних студій. Визначення понять гендер і стать. Що таке «теорія дискурсивних влад», «гендерована влада». Феміністична політична теорія як основа гендерної політики.

Огляд журналістських матеріалів про особливості запровадження гендерованої влади в Україні, її функціонування в світі, її переваги та вади.

Змістовий модуль 2. Гендерна теорія і владні дискурси

Тема 2. Дискурсивні практики соціальних інституцій у світлі гендерної теорії. Міти/ правда, інтерпретація наукових даних про стать і гендер: маніпулювання ними у соціокультурній дійсності. Конструювання гендерних ролей на ринку праці, в спорті, освіті й науці. Гендерна теорія і мова. Гендерно обумовлене насильство в контексті прав людини.

Змістовий модуль 3. Гендер у медійному вимірі

Тема 3. Гендер у мас-медійному дискурсі. Підготувати відповіді на питання: експлуатація гендерних стереотипів і установок, маніпулювання образами «справжніх» чоловіків і жінок, незважання на гендерно небінарних осіб (гендерквір-осіб). Про результати спостереження за репрезентацією гендерних ролей у медійних матеріалах: групова дискусія.

Змістовий модуль 4. Гендер у науці про медії

Тема 4. Наукові дослідження мас-медійного дискурсу гендеру. Підготувати відповіді на питання: визначення, предметно-проблемна сфера, плюси та мінуси, проблемні місця, лакуни, перспективи наукових досліджень мас-медійного дискурсу гендеру: закордонний і український контекст. Про результати моніторингу наукових матеріалів із соціальних комунікацій, підготовлених за положеннями гендерної теорії: групова дискусія.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л.	прак т.	сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Гендерні дослідження в соціогуманітаристиці та медіастудіях				
Тема 1. Історичні й теоретико-методологічні особливості гендерних студій.	16	2	4	10
Разом за змістовим модулем 1	16	2	4	10
Змістовий модуль 2. Гендерна теорія і владні дискурси				
Тема 2. Дискурсивні практики соціальних інституцій у світлі гендерної теорії.	16	2	4	10
Разом за змістовим модулем 2	16	2	4	10
Змістовий модуль 3. Гендер у медійному вимірі				
Тема 3. Гендер у мас-медійному дискурсі.	20	2	8	10
Разом за змістовим модулем 3	20	2	8	10
Змістовий модуль 4. Гендер у науці про медіа				
Тема 4. Наукові дослідження мас-медійного дискурсу гендеру.	20	4	6	10
Разом за змістовим модулем 4	20	4	6	10
Підсумкове тестування	2			2
Підготовка фінального проєкту: доповідь про доцільність використання засад гендерної теорії у власному науковому дослідженні	16			16
Усього годин	90	10	22	58

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Гендерні дослідження в соціогуманітаристиці та медіастудіях		
1.	Тема 1. Історичні й теоретико-методологічні особливості гендерних студій.	2
	Разом за змістовим модулем 1	2
Змістовий модуль 2. Гендерна теорія і владні дискурси		
2.	Тема 2. Дискурсивні практики соціальних інституцій у світлі гендерної теорії.	2
	Разом за змістовим модулем 2	2
Змістовий модуль 3. Гендер у медійному вимірі		
3.	Тема 3. Гендер у мас-медійному дискурсі.	2

	Разом за змістовим модулем 3	2
Змістовий модуль 4. Гендер у науці про медію		
4.	Тема 4. Наукові дослідження мас-медійного дискурсу гендеру.	4
	Разом за змістовим модулем 4	4
Усього годин		10

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Гендерні дослідження в соціогуманітаристиці та медіастудіях		
1	Тема 1. Історичні й теоретико-методологічні особливості гендерних студій.	4
	Разом за змістовим модулем 1	4
Змістовий модуль 2. Гендерна теорія і владні дискурси		
2	Тема 2. Дискурсивні практики соціальних інституцій у світлі гендерної теорії.	4
	Разом за змістовим модулем 2	4
Змістовий модуль 3. Гендер у медійному вимірі		
3.	Тема 3. Гендер у мас-медійному дискурсі.	8
	Разом за змістовим модулем 3	8
Змістовий модуль 4. Гендер у науці про медію		
4.	Тема 4. Наукові дослідження мас-медійного дискурсу гендеру.	6
	Разом за змістовим модулем 4	6
Усього годин		22

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Гендерні дослідження в соціогуманітаристиці та медіастудіях		
1	Тема 1. Історичні й теоретико-методологічні особливості гендерних студій.	10
	Разом за змістовим модулем 1	10
Змістовий модуль 2. Гендерна теорія і владні дискурси		
2	Тема 2. Дискурсивні практики соціальних інституцій у світлі гендерної теорії.	10
	Разом за змістовим модулем 2	10
Змістовий модуль 3. Гендер у медійному вимірі		
3.	Тема 3. Гендер у мас-медійному дискурсі.	10
	Разом за змістовим модулем 3	10
Змістовий модуль 4. Гендер у науці про медію		
4.	Тема 4. Наукові дослідження мас-медійного дискурсу гендеру.	10

	Разом за змістовим модулем 4	10
	<i>Підсумкове тестування</i>	2
	<i>Підготовка фінального проєкту</i>	16
Усього годин		58

8. ВИДИ КОНТРОЛЮ І СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

№ змістового модуля	Вид контролю	Кіл-ть балів
ПОТОЧНИЙ		
1	<i>Доповідь: «гендер» і «стать», що таке «теорія дискурсивних влад», «гендерована влада», феміністична політична теорія як основа гендерної політики (max 5 балів).</i>	5
	<i>Доповідь. Огляд журналістських матеріалів про особливості запровадження гендерованої влади в Україні, її функціонування в світі, її переваги та вади (max 5 балів).</i>	5
2	<i>Доповідь: гендерно обумовлене насильство в контексті прав людини (max 5 балів).</i>	5
	<i>Дискусія: міти/ правда, інтерпретація наукових даних про стать і гендер і маніпулювання ними у соціокультурній дійсності; конструювання гендерних ролей на ринку праці, в спорті, освіті й науці; гендерна теорія і мова (max 15 балів).</i>	15
3	<i>Доповідь: Про результати спостереження за репрезентацією гендерних ролей у медійних матеріалах (max 5 балів).</i>	5
	<i>Дискусія: експлуатація гендерних стереотипів і установок, маніпулювання образами «справжніх» чоловіків і жінок, незважання на гендерно небінарних осіб (гендерквір-осіб) (max 5 балів).</i>	5
4	<i>Дискусія: визначення, предметно-проблемна сфера, плюси та мінуси, проблемні місця, лакуни, перспективи наукових досліджень мас-медійного дискурсу гендеру: закордонний і український контекст (max 15 балів).</i>	15
	<i>Доповідь: Про результати моніторингу наукових матеріалів із соціальних комунікацій, підготовлених за положеннями гендерної теорії (max 5 балів).</i>	5
	<i>Загалом за поточним контролем</i>	60
ПІДСУМКОВИЙ		
	Залік, зокрема	40
	<i>Тестування у системі Moodle</i>	10
	<i>Підготовка фінального проєкту</i>	30
	Разом:	100

9. Критерії оцінювання

№ №	Контрольні заходи	Критерії оцінювання
ПОТОЧНИЙ		
1	Доповідь	Максимальна кіл-ть балів – 5. При цьому оцінюється глибина розуміння обраної теми доповіді (2 бали), логічність та послідовність викладення матеріалу (2 бали), відповіді на питання (1 бал)
2	Дискусія	Максимальна кіл-ть балів –15. При цьому оцінюється глибина розуміння теми дискусії та ступінь аргументації висловлюваних думок (5 бали), уміння відстоювати свою точку зору, бути логічним та послідовним (5 бали), активність та ініціативність (5 бал)
ПІДСУМКОВИЙ		
3	Тестування	Максимальна кіл-ть балів – 10. Тест складається з 10 питань. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.
4	Фінальний проект	Максимальна кіл-ть балів – 30. Обсяг – 10 сторінок А4. Times New Roman, 14 pt, 1,5 інтервал. Презентація (10-12 слайдів) повинна бути актуальна за темою, структурно гармонійна та цілісна, змістовна, мовностилістично досконала. Завдання виконано у повному обсязі, без логічних, фактологічних, стилістичних, орфографічних і граматичних помилок, використана професійна термінологія, презентація відповідає змісту проекту, логічно ілюструє його – 30-25 балів; 2) завдання виконано частково, з лексичними, орфографічними та граматичними помилками, презентація не в повному обсязі відображає зміст проекту, частково ілюструє його – 24-10 балів; 3) завдання виконано з великою кількістю помилок, презентація або не відповідає змісту проекту, або взагалі відсутня – 0-9 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	
A	90 – 100 (відмінно)	
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)	

Оцінка 5 (відмінно) (90 – 100 балів) виставляється, якщо здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано викладає його під час усних виступів та надання письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; демонструє високий рівень застосування отриманих умінь і навичок, а також оригінальний підхід під час виконання практичних завдань.

Оцінка 4 (добре) (74 – 89 балів) виставляється, якщо здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та надання письмових відповідей; в основному розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу; демонструє високий рівень застосування отриманих умінь і навичок під час виконання практичних завдань. Проте при викладенні деяких теоретичних питань та вирішення практичних завдань йому не вистачає достатньої глибини та аргументації, може припускатися окремих несуттєвих неточностей та незначних помилок.

Оцінка 3 (задовільно) (60 – 73 бали) виставляється, якщо здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та надання письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації; демонструє середній рівень застосування отриманих умінь і навичок під час виконання практичних завдань, припускаючись при цьому суттєвих неточностей та окремих помилок.

Оцінка 2 (незадовільно з можливістю повторного складання) (35 – 59 балів) виставляється, якщо здобувач слабо володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та надання письмових відповідей; демонструє низький рівень застосування отриманих умінь і навичок під час виконання практичних завдань, припускаючись суттєвих помилок та неточностей.

Оцінка 1 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни) (0 – 34 бали) виставляється, якщо здобувач майже не володіє навчальним матеріалом, не в змозі розкрити зміст більшості питань під час усних виступів та надання письмових відповідей; не вміє застосовувати отримані вміння й навички під час виконання практичних завдань.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антологія феміністичної філософії / За ред. Елісон М. Джагер та Айрис М. Янг. Київ : Основи, 2006. 800 с.
2. Батлер Джудіт. Гендерний клопіт. Фемінізм та підриг тожсамості. Київ : Ентіс, 2003. 223 с.
3. Батлер Ф. Права людини у новому тисячолітті. Київ : Сфера, 2006. 264 с.
4. Гендер для медій: Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей/ За редакції М. Масрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. Київ : Критика, 2017. 217 с.
5. Гендер і культура :збірник статей /упоряд. В. Агеєва, С. Оксамитна. Київ : Факт, 2001. 223 с.
6. Гендерні перспективи. Київ : Факт, 2004. 228 с.
7. Права людини та мас-медіа в Україні. Збірник конспектів лекцій / За ред. І. Виртосу, К. Шендеровського. Київ : Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, 2018. 231 с.
8. Права людини та мас-медіа в Україні. Збірник конспектів лекцій / За ред. І. Виртосу, К. Шендеровського. Київ : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. Частина 2. 328 с.

9. Права людини та мас-медіа в Україні. Збірник конспектів лекцій / За ред. І. Виртосу, К. Шендеровського. Київ : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. Частина 3. 354 с.
10. Со Дебра. Кінець гендеру. Розвінчання міфів про стать та ідентичність / пер. з англ. Федір Левчук. Київ : Наш формат, 2023. 256 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

11. Вулф В. Власний простір. Київ : Альтернативи, 1999. 111 с.
12. Графф А. Світ без жінок: Стаття у польському громадському житті. Львів : Ахілл, 2005. 234 с.
13. Елштайн Джін Бетке. Громадський чоловік, приватна жінка. Жінки у соціальній і політичній думці. Київ : Видавничий дім «Альтернативи», 2002. 344 с.
14. Кимлічка В. Лібералізм і права меншин. Харків : Центр освітніх ініціатив, Київ : ТОВ «АйБі», 2001. 263 с.
15. Кімел Майкл С. Гендероване суспільство. Київ : Сфера, 2003. 494 с.
16. Мірошніченко П. В. Мас-медійний образ 8 Березня крізь призму концептуального аналізу. Образ. 2018. № 2 (28). С. 20-32. URL: https://obraz.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/Miroshn_2_18.pdf.
17. Сапольські Роберт. Біологія поведінки. Причини доброго і поганого в нас / пер. з англ. Олена Любенко. – 2-ге видання. Київ : Наш формат, 2022. 672 с.
18. Стрельник О. Турбота як робота: материнство у фокусі соціології. Монографія. Київ : Критика, 2017 280 с.

Інформаційні ресурси:

1. Гендер в деталях// <https://genderindetail.org.ua/>
2. Гендерні медійні практики : Навчальний посібник // https://gendercenter.sumdu.edu.ua/images/docs/GenderDiskr_2014.pdf